

Тема №2. Договірно-правова основа та інституції ЄС

Питання 2.1.

**Засади правового порядку
Європейського Союзу**

Право ЄС є унікальною правовою системою, що **функціонує паралельно із законодавством** держав-членів Європейського Союзу (ЄС).

Норми права ЄС мають **пряму дію** в межах правових систем держав-членів

ЄС не є міжурядовою організацією чи федеративною державою.

Засновує новий правовий порядок в межах міжнародного права з метою взаємного соціального та економічного зростання держав-членів

Доробок Європейського Союзу (ACQUIS)

- це законодавчий доробок Європейської спільноти
- охоплює всю "правову спадщину" ЄС, всі норми й правові засади, що містяться в угодах, правових актах та судових рішеннях ЄС.
- країни-апліканти на вступ до ЄС зобов'язані прийняти *acquis* цілком і повністю до моменту набуття статусу країни-члена ЄС

ACQUIS COMMUNAUTAIRE

охоплює такі аспекти:

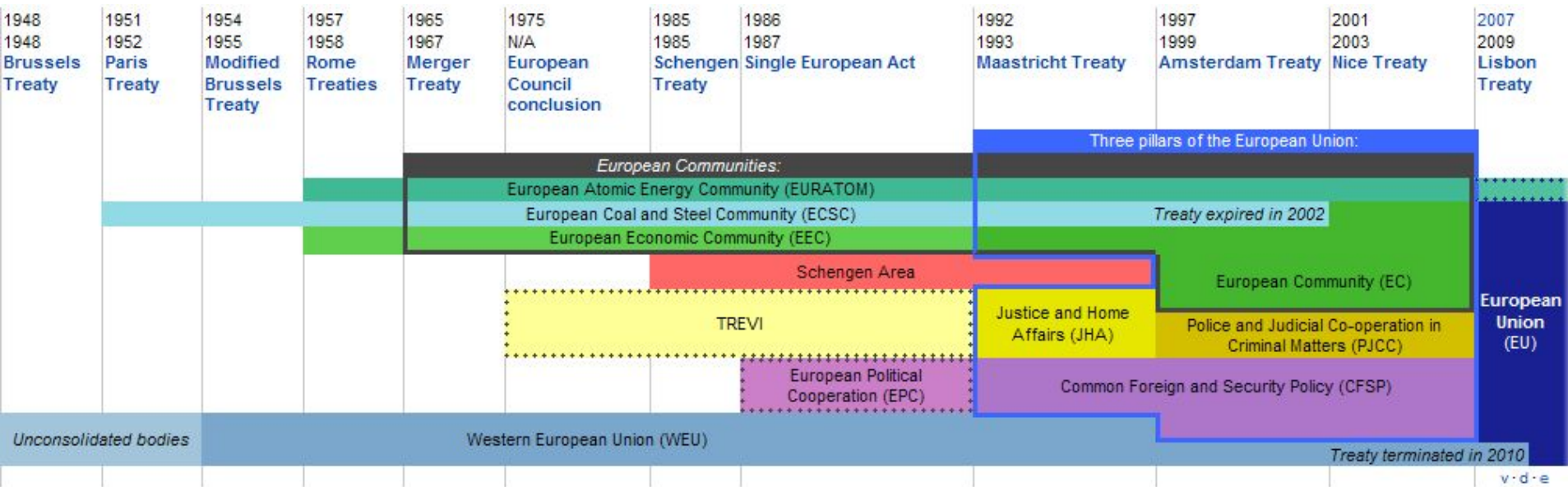
- зміст, принципи та цілі Установчих угод;
- законодавство, прийняте з метою реалізації угод та забезпечення бази для діяльності ЄС;
- прийнятні Союзом декларації та резолюції;
- заходи, пов'язані зі спільною зовнішньою політикою та політикою безпеки;
- заходи у сфері юстиції та внутрішніх справ;
- міжнародні угоди, укладені ЄС;
- угоди, укладені країнами-членами між собою у сфері діяльності Євросоюзу.

ACQUIS COMMUNAUTAIRE

Chapters of the acquis

1. Free movement of goods
2. Free movement of persons
3. Freedom to provide services
4. Free movement of capital
5. Company law
6. Competition policy
7. Agriculture
8. Fisheries
9. Transport policy
10. Taxation
11. Economic and Monetary Union
12. Statistics
13. Social policy and employment
14. Energy
15. Industrial policy
16. Small and medium-sized enterprises
17. Science and research
18. Education and training
19. Telecommunication and information technologies
20. Culture and audio-visual policy
21. Regional policy and coordination of structural instruments
22. Environment
23. Consumers and health protection
24. Cooperation in the field of Justice and Home Affairs
25. Customs union
26. External relations
27. Common Foreign and Security Policy (CFSP)
28. Financial control
29. Financial and budgetary provisions
30. Institutions
31. Others

Еволюція правової основи ЄС

Тристовпова структура та розподіл завдань (1993 – 2010)

- Тристовпова структура визначала:
 - обсяг повноважень ЄС у реалізації певних політик;
 - обсяг спільних повноважень ЄС та держав-членів у відповідних галузях;
 - національні повноваження держав-членів у певних галузях.

- Перший стовп є компетенцією ЄС

- Другий та третій стовпи в основному – компетенції держав-членів
(реалізується шляхом міжурядової співпраці, а не передачею частини суверенітету ЄС)

Архітектура ЄС (1993 – 2010)

Дах

Спільні рішення

(статті 1 – 7 Договору про Європейський Союз,
із змінами внесеними Амстердам.Угодою, 1997)

I ОПОРА

**Європейські
Співтовариства**

- **Європейське
Співтовариство**
- **Євратом**
- **ЄСВС (до 2002)**

(розділи II, III, IV
Договору про ЄС)

II ОПОРА

**Спільна
зовнішня
політика та
політика
безпеки**

(розділ V Договору
про ЄС)

III ОПОРА

**Поліційне та
судове
співробітництво
у сфері кримінального
права**

(розділ VI Договору
про ЄС)

Фундамент

Посилене співробітництво (статті 43 -45 Договору про ЄС)
(статті 45-53 Договору про ЄС)

Розподіл завдань після 2010:

- Галузі, в яких ЄС самостійно приймає рішення, отримали назву „компетенція Спільноти” або **„виключна компетенція” – ОПОРА I**
- Для другої групи завдань, які поділені поміж ЄС та державами-членами, відповідає назва **„спільна компетенція” – ОПОРА II**
- Третя група, коли національні або регіональні уряди приймають самостійно рішення, отримала назву **„підтримуюча компетенції” – ОПОРА III**

Нові типи компетенцій ЄС (після 2010)

Exclusive competence

The Union has exclusive competence to make directives and conclude international agreements when provided for in a Union legislative act.

- the customs union
- the establishing of the competition rules necessary for the functioning of the internal market
- monetary policy for the Member States whose currency is the euro
- the conservation of marine biological resources under the common fisheries policy
- common commercial (trade) policy

Shared competence

Member States cannot exercise competence in areas where the Union has done so.

- the internal market
- social policy, for the aspects defined in this Treaty
- economic, social and territorial cohesion
- agriculture and fisheries, excluding the conservation of marine biological resources
- environment
- consumer protection
- transport
- trans-European networks
- energy
- the area of freedom, security and justice
- common safety concerns in public health matters, for the aspects defined in this Treaty

Supporting competence

The Union can carry out actions to support, coordinate or supplement Member States' actions.

- the protection and improvement of human health
- industry
- culture
- tourism
- education, youth, sport and vocational training
- civil protection (disaster prevention)
- administrative cooperation

Принцип субсидіарності

- Розподіл повноважень в ЄС базується на принципі субсидіарності
 - Рішення мають прийматися на якомога нижчому рівні державного управління (ближче до людей),
 - ЄС не застосовує будь-яких заходів до моменту, поки відповідні заходи є ефективнішими на національному, регіональному або місцевому рівнях (*виняток - сфери ексклюзивної компетенції ЄС*).

Джерела права Європейського Союзу

- А) Первинні джерела права
- Б) Вторинне законодавство
- В) Прецедентне право
- Г) Інші джерела права

Первинне право ЄС – положення, прийняті безпосередньо державами-членами як установчою (конститутивною) владою.

Lenaerts K., van Nuffel P.

Джерела вторинного права – правотворчі акти органів ЄС, які містять масив права, породжений самим ЄС у його квазіавтономній здатності.

Lasok D.

1. Первинні джерела права

- Установчі Договори ЄС

Договір про Європейський Союз, Договір про функціонування Європейського Союзу

- Договори про внесення змін до Установчих Договорів

Договір про злиття, Єдиний Європейський Акт, Амстердамський, Ніццький, Лісабонський Договори

- Договори про вступ нових членів

Додатки і протоколи – складова частина договорів; тоді як декларації – не містять правових норм

- Зовнішні договори Співтовариства

Договори про асоціацію

- Засади спільного права

2. Види актів вторинного права:

- ✓ Правові акти, передбачені ст. 288 ДФЄС:
регламенти, директиви, рішення, рекомендації та висновки
- ✓ Інші правові акти:
 - передбачені в установчому договорі:
заохочувальні заходи, загальні орієнтири, настанови, міжінституційні угоди та ін.
 - вироблені практикою:
резолюції і висновки Ради міністрів ЄС та Європейської Ради;
заяви держав-членів, включені до протоколів або висновків Ради міністрів ЄС;
декларації, додані інституціями до деяких правових актів;
меморандуми; повідомлення; комюніке та ін.

- ✓ **Регламент** має загальне застосування, є обов'язковим у повному обсязі, має пряме застосування в усіх державах-членах
- ✓ **Директива** має обов'язкову силу лише щодо результату, що має бути досягнутим, для кожної держави-члена, якої вона стосується, проте залишає за національними урядами вибір форм і методів її реалізації
- ✓ **Рішення** є обов'язковим у всій його повноті. Рішення, яке вказує на країни-члени, яким воно адресоване, має обов'язкову силу лише для них
- ✓ **Рекомендації** та **висновки** не мають обов'язкової сили

Феномен "м'якого" права в ЄС

Рекомендаційні акти відіграють
другорядну роль. Проте, ними не
можна нехтувати

"Вони відіграють переконуючу і конструктивну
роль у формулюванні та реалізації політик
ЄС"

"Формально вони не можуть цитуватися як
джерела права ЄС, проте на них слід
зважати, у світлі їхнього потенціалу, як на
допоміжні елементи законодавчого процесу"

3. Прецедентне право = тлумачення договорів та актів органів ЄС:

- Судом Європейського Союзу
- Європейським Судом загальної юрисдикції

- *формально правила прецеденту не встановлено,*
- *але існує загальний консенсус, що прецеденти судів ЄС є важливим джерелом права*

4. Інші джерела права ЄС у сфері міжурядового співробітництва

Спільна зовнішня політика та безпекова політика (СЗБП):

- Спільні стратегії
- Спільні дії
- Спільні позиції

Поліційне та судове співробітництво у сфері кримінального права

- Спільні позиції
- Рамкові рішення
- Рішення
- Угоди

Європейська Рада:

- 1) визначає **принципи** та **загальні орієнтири** для спільної закордонної та безпекової політики;
- 2) вирішує щодо **спільних стратегій**, що реалізуються Союзом у галузях, в яких держави-члени мають важливі спільні інтереси;
- 3) ухвалює **рішення**, необхідні для визначення та реалізації СЗБП на основі загальних орієнтирів, визначених Європейською Радою;
- 4) приймає **спільні дії**, у випадку особливих ситуацій, коли вимагається оперативна дія Союзу, а також зобов'язують держав-членів щодо позицій, які вони приймають;
- 5) приймає **спільні позиції**, які визначають підхід Союзу до конкретної справи географічного або тематичного характеру. Держави-члени забезпечують, щоб їхні національні політики відповідали спільним позиціям.

Повноваження у сфері СЗБП

Європейська Рада визначає принципи та головні настанови, виробляє спільні стратегії, при цьому визначаючи мету, тривалість та засоби, що їх надають Союз та держави-члени.

Рада міністрів ЄС ухвалює рішення, потрібні, щоб визначати та реалізовувати СЗБП, рекомендує спільні стратегії Європейській Раді та реалізує їх, зокрема через ухвалювання спільних дій та спільних позицій.

Будь-яка держава-член чи Комісія може звертатися до Ради з будь-якими питаннями, пов'язаними зі СЗБП, й подавати їй свої пропозиції.

Прийняття рішень в межах СЗБП

Голосування в Раді - одностайне. Якщо члени Ради, що утрималися від голосування, представляють щонайменше третину голосів, рішення не ухвалюється

Правові акти у сфері поліційного та судового співробітництва у сфері кримінального права

ухвалюються **Радою**:

- **спільні позиції**, що визначають підхід Союзу до конкретної справи;
- **рамкові рішення** з метою зближення законів і підзаконних актів держав-членів. Рамкові рішення є обов'язковими для держав-членів щодо результатів, які мають бути досягнуті, але залишає за національними властями вибір форми та методів;
- **рішення** з будь-якою іншою метою, що узгоджується з цілями розд. VI ДЄС, виключаючи будь-яке зближення законів і підзаконних актів держав-членів. Такі рішення є обов'язковими та не мають прямої дії.